

МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ

Лариса Коваленко

●

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРИ СТУПЕНЕВІЙ ОСВІТІ

Питання приведення системи підготовки фахівців у вищому навчальному закладі у відповідність з вимогами Закону України “Про освіту”, запровадженням системи ступеневої освіти, організацією заходів з практичної реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 65 “Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)” стали предметом обговорення і дискусій на науково-практичній конференції “Методичні аспекти підготовки фахівців з напрямків “Економіка і підприємництво” та “Менеджмент при ступеневій освіті”, яка відбулася 2 лютого 1999 року в Чернігівському державному інституті економіки і управління.

Актуальність цих питань зумовлена тим, що у 1999 році в ЧДІЕУ вперше було здійснено випуск бакалаврів і спеціалістів.

У зв'язку з цим проблеми, пов'язані з підготовкою до випуску, викликають зацікавленість та необхідність обміну думками у професорсько-викладацького складу та науковців інституту.

Із вступним словом виступив ректор ЧДІЕУ к. т. н., академік Б. І. Суховірський, зупинившись на питанні якості підготовки фахівців та завданнях ВНЗ. З доповідями виступили проректор з навчально-методичної роботи к. е. н., доцент Л. О. Коваленко, декан факультету менеджменту к. е. н. доцент С. І. Пономаренко, декан економічного факультету ст. викладач М. Є. Воронкевич. У дискусіях взяли участь: проректор з наукової роботи к. т. н., доцент В. П. Маслов, зав. кафедрами обліку і аудиту к. е. н., доцент В. В. Мовчаренко, кафедри германо-слов'янських мов - доцент Г. Ф. Польшакова, доцент В. Ю. Шедіна, доцент В. І. Гур'єв, ст. викладач Л. В. Зіневич, ст. викладач А. О. Клименко, зав. лабораторією С. В. Крисенко, начальник навчального відділу О. В. Драве.

Проведенню конференції передувала підготовча робота, що включала в

себе обговорення та дискусії на методичній раді, на кафедрах з питань змісту освітніх програм підготовки бакалаврів, спеціалістів; підходів до розробки методичних вказівок для практики, написання випускних та дипломних робіт і таке інше.

Ця діяльність розпочалася в період підготовки до акредитації ЧДІЕУ, яка відбулася навесні 1998 року. Чільне місце в цій роботі відведене впровадженню навчальних планів для бакалаврів та спеціалістів, розроблених з урахуванням вимог освітньо-професійних програм вищої освіти за відповідними напрямками. Поряд з нормативною частиною навчальних планів чимало годин відведено для дисциплін вибору ВНЗ та студентів. Оптимальний, склад дисциплін вільного вибору ґрунтується на поглибленому вивченні найбільш актуальних проблемних питань, що сприяють підвищенню якості підготовки фахівців і не охоплюються нормативними дисциплінами; оволодіння комп'ютерними технологіями в економіці й управлінні, економіко-математичними методами; включення дисциплін за спорідненими спеціальностями з метою розширення можливостей для працевлаштування; відображення регіональних особливостей у розміщенні продуктивних сил, соціально-економічному розвитку території.

У навчальних планах спеціалістів нормативна частина дисциплін складає всього 324 години; тому ВНЗ мають достатній простір для виявлення творчого підходу в його формуванні. На наш погляд, на цьому етапі підготовки фахівців необхідно передбачати поглиблену спеціалізацію щодо певної сфери діяльності або галузі народного господарства. Наприклад, по спеціальності “Фінанси і кредит” виділяють такі напрямки спеціалізації:

- фінанси підприємства;
- фінанси страхових організацій;
- банківська справа;
- державні фінанси.

Такі приклади можна навести по кожній спеціальності. Завдання нашого ВНЗ - визначитись з напрямками спеціалізацій, врахувати попит на ринку праці, особливо регіональні потреби, розробити програми підготовки, що відповідають вимогам кваліфікаційних характеристик. Для всіх спеціальностей такі програми ґрунтуються на дисциплінах, які забезпечують:

- спеціальні знання і навички у певній сфері діяльності;
- вивчення правового поля і правового механізму господарювання;
- оволодіння сучасними методами аналізу та обґрунтування проєктів;
- засвоєння механізму взаємодії з іншими суб'єктами господарювання (біржами, банками, страховими організаціями...);
- вивчення методики складання звітності.

Суттєві зміни передбачається внести з 1999-2000 навчального року в навчальні плани підготовки бакалаврів і спеціалістів з менеджменту. Затверджений Науково-методичною комісією Міністерства освіти перелік нормативних дисциплін з фундаментальної підготовки передбачає значне скорочення технологічної підготовки менеджерів і збільшення за рахунок цього економічної. Таким чином нормативні частини фундаментальної підготовки менеджерів і економістів зближені. Окрім того, більш детально окреслений

перелік дисциплін професійного спрямування. Разом з тим продовжуються дискусії з приводу структури плану, назви ряду дисциплін, виділення спеціалізацій у рамках спеціальностей.

Цикл професійно-орієнтованих дисциплін за фаховим спрямуванням передбачає внесення в назви дисциплін галузевої ідентифікації. Таким чином ВНЗ самостійно визначаються за сферами діяльності, для яких готуються фахівці. Офіційно виділена тільки одна спеціалізація - "Аграрний менеджмент". Але, якщо виокремлена така галузь народного господарства, як сільське господарство, то правомірно поставити питання і про виділення торгівлі, будівництва тощо. Це вплине певною мірою на саму ідеологію підготовки бакалаврів та спеціалістів з менеджменту і дозволить в дипломах вказувати сферу їх призначення.

Викликає сумнів доцільність встановлення обсягів навантаження на п'ятому році підготовки до 1400 годин. Це призведе до не виправданого зменшення тривалості переддипломної практики і негативно позначиться на якості підготовки майбутніх фахівців. Для порівняння, у економістів обсяги навантаження на п'ятому курсі доходять до 1000 годин.

Сподіваємося, що при остаточному доопрацюванні освітньо-професійної програми з менеджменту будуть внесені уточнення, які врахують вимоги кваліфікаційних характеристик бакалаврів, спеціалістів відповідно до галузей народного господарства.

На найближчу перспективу основними завданнями для кафедр вузу є доопрацювання робочих програм з дисциплін на основі змісту нормативних програм, а також методичне забезпечення проходження практики та підготовки дипломних робіт для кожного освітнього рівня. На наш погляд, введення нормативних програм (свого роду стандартів) виправдане, оскільки підготовка економістів, управлінців ведеться у всіх районах України, в тому числі в непрофільних ВНЗ. Тому єдині вимоги щодо змісту дисциплін, що формують фундаментальну та професійну підготовку майбутніх спеціалістів, забезпечують певний рівень якості підготовки та дотримання вимог кваліфікаційних характеристик фахівців.

Разом з тим необхідно враховувати творчий підхід кафедр до цієї справи, науковий потенціал, кваліфікаційний рівень професорсько-викладацького складу, наукові школи, традиції ВНЗ, поточні зміни у законодавчій базі, господарському механізмі регулювання економіки і безліч інших факторів, які завжди будуть мати місце, і вносити до програм актуальний сучасний матеріал. Тому зміст робочих програм за дисциплінами відобразитиме "обличчя" ВНЗ, його рейтинг і престиж серед інших закладів подібного профілю.

Не менш важливу роль в якійсній підготовці, у забезпеченні високого професійного рівня майбутніх фахівців відіграють практичні заняття, тренінги, практика на об'єктах, підготовка випускної або дипломної роботи. Враховуючи складнощі з організацією проходження практики, обмеженою дієздатністю багатьох підприємств в умовах економічної кризи, необхідно посилити практичну підготовку студентів у стінах ВНЗ. Це полегшить період адаптації майбутніх фахівців на конкретних робочих місцях. Досягається це за рахунок засвоєння програмних продуктів, які найбільш поширені на підприємствах; проведення ділових ігор; виконання комплексних наскрізних розрахункових робіт, що охоплюють декілька дисциплін та використовують діючу звітність; проведення практичних занять на підприємствах; створення

спеціалізованих кабінетів і полігонів; організація навчального банку.

Щодо останнього, то проект передбачає створення в інституті навчального банку на базі ЧОД АППБ “Аваль”. В результаті у студентів таких спеціальностей, як банківська справа, фінанси, облік і аудит, буде можливість відпрацювати основні банківські операції; ознайомитись з прикладними програмними продуктами, що застосовуються в банківській діяльності; засвоїти механізм взаємодії основних відділів у рамках банку та документообіг; вивчити банківський облік та звітність; ознайомитись з проведенням міжбанківських розрахунків. Основний ефект такої форми навчання досягається за рахунок умов, максимально наближених до реальних.

Особливої уваги заслуговує такий напрямок удосконалення навчального процесу, як впровадження комп'ютерних технологій. В ЧДІЕУ створена для цього достатня матеріально-технічна база, придбані сучасні програмні продукти. Але в стадії опрацювання знаходиться організація і методика проведення занять з таких дисциплін, як “Інформаційні технології в обліку, фінансовій діяльності, менеджменті” або “Комп'ютеризація облікових робіт, фінансової діяльності”. Дискусії з цього питання загострили проблему міжкафедральної інтеграції та взаємодії випускових кафедр з кафедрою інформаційних технологій, питання перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів в області користування програмними продуктами, поповнення їх арсеналу.

В організаційно-методичному плані необхідно проаналізувати навчальні плани за спеціальностями з метою узгодження у часі викладання дисциплін фахового спрямування та комп'ютерної підготовки; на спільних засіданнях кафедр обговорити робочі програми дисциплін, з яких необхідне співробітництво кафедр; в разі потреби забезпечити спільне проведення практичних занять, керівництво випусковими і дипломними роботами.

Завершальним етапом підготовки фахівців є проходження практики та написання випускної роботи на рівні бакалаврату та дипломної роботи - на рівні спеціаліста. Враховуючи той факт, що випуск бакалаврів у ВНЗ буде здійснено вперше, були проведені дискусії щодо диференціації вимог до змісту практики, випускної і дипломної робіт. У результаті випускові кафедри визначились зі змістом методичних вказівок до практики та написання випускових, дипломних робіт. Розбіжності у вимогах для кожного освітнього рівня визначаються глибиною теоретичного обґрунтування проблеми, складністю методів аналізу та оцінки проектів, методами обґрунтування економічної ефективності пропозицій, обсягами роботи та інше.

За результатами роботи конференції були прийняті рекомендації, що стануть об'єктом обговорення на вченій раді вузу, засіданнях кафедр, вони будуть враховані при складанні планів методичної роботи, видавницької діяльності, наукових дослідженнях. Конференція була плідною. Обмін досвідом, дискусії, практичні рекомендації сприятимуть підвищенню якості підготовки фахівців.